

ISSN 2181-9556

Doi Journal 10.26739/2181-9556

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

3-МАХСУС СОН

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ
СПЕЦИАЛЬНЫЙ НОМЕР-3

JOURNAL OF SOCIAL STUDIES
SPECIAL ISSUE-3

ТОШКЕНТ-2024

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF SOCIAL STUDIES
№SI-3 (2024) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9556-2024-SI-3>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:
Сеитов Азамат Пулатович
доктор социологических наук
(Doctor of sociology, DSc)

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:
Сабирова Умида Фархадовна
доктор социологических наук
(Doctor of sociology, DSc)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD:

22.00.01–Социология назарияси, методологияси ва тарихи. Социологик тадқиқотлар усуллари.
Теория, методология и история социологии. Методы социологических исследований.
Theory, methodology and history of sociology. Methods of sociological research.

Бекмурадов Мансур Бобомурадович
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Каланов Комил Куллахматович
кандидат социологических наук, профессор (Узбекистан)
Убайдуллаева Раиса Турсуновна
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Негматова Шахзода Шухратовна
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Шайылдаева Асель Кокоевна
кандидат социологических наук (Кыргызстан)

Исмаилов Алишер Агзамович
доктор экономических наук, (Узбекистан)
Щепилова Галина Германовна
доктор философских наук, профессор (Россия)
Рожанский Михаил Яковлевич
кандидат философских наук (Россия)
Маматов Нормурат
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Бурнашев Рустам Ренатович
кандидат философских наук, профессор (Казахстан)

22.00.02–Ижтимоий тузилиш, ижтимоий институтлар ва турмуш тарзи
Социальные структуры, социальные институты и образ жизни
Social structures, social institutions and way of life

Умаров Абсалом Адилевич
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Холбеков Абдугани Жуманазарович
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Шайхисламов Рафаэль Бадретдинович
доктор социологических наук, профессор (Россия)
Акулич Мария Михайловна
доктор социологических наук, профессор (Россия)

Антонио Алонсо Марсос
доктор политических наук, профессор (Испания)
Фадеева Любовь Александровна
доктор социологических наук, профессор (Россия)
Виктор Агаджаньян
доктор философии по социологическим наукам,
профессор (США)

22.00.03–Ижтимоий онг ва ижтимоий жараёнлар социологияси.
Социология социального сознания и социального процесса.
Sociology of social consciousness and social process

Аликариев Нуритдин Сапаркариевич
доктор экономических наук, профессор (Узбекистан)
Матибаев Тасполат Балтабаевич
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Николов Стефан
доктор философии по социологическим наукам, (Болгария)

Мирзахмедов Абдирашид Мамасидикович
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Ли Ци
доктор исторических наук, профессор (Китай)
Сухомлинова Марина Валерьяновна
доктор социологических наук, профессор (Россия)

www.tadqiqot.uz решают задачи, предусмотренные Стратегией Узбекистана 2030, направленные на развитие науки за счет внедрения достижений научных исследований ученых и служащих их признанию в международном научном сообществе. Так, каждой статье, опубликованной в журнале, присваивается номер DOI (Crossref). Журналы включены в международные индексные базы данных. Входит в список журналов ВАК Узбекистана.

22.00.01-Социология назарияси, методологияси ва тарихи. Социологик тадқиқотлар усуллари.
Теория, методология и история социологии. Методы социологических исследований.
Theory, methodology and history of sociology. Methods of sociological research.

Пармонов Фарход Ярашевич
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Толипов Файзулла Саидович
кандидат исторических наук, доцент (Узбекистан)
Алимухамедова Нодира Ядгаровна
доктор философии по философским наукам (Узбекистан)

Камалова Хатира Сабыровна
кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)
Тагиева Гулсум Гафуровна
доктор философии по социологическим наукам (Узбекистан)
Ахмедова Феруза Медетовна
доктор философии по социологическим наукам (PhD)
(Узбекистан)

22.00.02-Ижтимоий тузилиш, ижтимоий институтлар ва турмуш тарзи
Социальные структуры, социальные институты и образ жизни
Social structures, social institutions and way of life

Аликариева Аълохон Нуриддиновна
кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)
Зайтов Элёр Холмаматович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)
Қозоқов Собиржон Зокиржонович
доктор философии по социологическим наукам (Узбекистан)

Мирзахмедов Хуршид Абдирашидович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)
Қаюмов Қахрамон Нозимжонович
доктор философии по социологическим наукам (Узбекистан)
Рахимбаева Дилбархон Абдулхамитовна
кандидат философских наук, доцент (Узбекистан)

22.00.03-Ижтимоий онг ва ижтимоий жараёнлар социологияси.
Социология социального сознания и социального процесса.
Sociology of social consciousness and social process

Махкамов Қодиржон Одилжонович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)
Доспанова Дилара Уракбаевна
кандидат филологических наук, доцент (Узбекистан)

Каримов Бобир Шаропович
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Якубов Ильдар Харрасович
кандидат политических наук, доцент (Узбекистан)

Page Maker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

1. Sodiqova Shohida RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING KEKSALAR UCHUN IMKONIYATLARI VA XAVFLARI.....	9
2. Karimov Bobir FASILITATIV LIDERLIK – BOSHQARUVDA DEMOKRATIK JARAYONLARNI RIVOJLANTIRISH OMILI SIFATIDA.....	18
3. Алексеева Виктория ОСОБЕННОСТИ ВОСПРИЯТИЯ МОЛОДЕЖЬЮ СОЦИАЛЬНЫХ ЛИФТОВ В ПРОЦЕССЕ СОЦИАЛЬНОЙ МОБИЛЬНОСТИ.....	26
4. Якубов Ильдар СОВРЕМЕННЫЕ КОНЦЕПЦИИ УПРАВЛЕНИЯ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ.....	38
5. Ахмедов Нодир ИНФОРМАЦИОННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ В УЗБЕКИСТАНЕ: ПРОБЛЕМЫ ФЕЙКОВЫХ НОВОСТЕЙ И МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ БОРЬБЫ.....	45
6. Abduraxmonova Manzuraxon, Sultonova Nazokatxon KVADROBERLAR SUBMADANIYATI – DEVIANT XULQ-ATVOR SIFATIDA.....	53
7. Alikariyeva A’loxon TA’LIM SIFATI MENEJMENTI TIZIMINI JORIY ETISH MUAMMOLARI.....	59
8. Berdimuratova Alima, Kamalova Khatira, Baymurzaev Azamat GLOBALLASIW DÁWIRINDE QARAQALPAQSTANLÍ JASLARDIŃ QÁDIRIYATLARǴA BAǴDARLANGANLÍǴI MÁSELELERI.....	67
9. Mirzaxmedov Xurshid SOTSIAL TRANSFORMATSIYA: YOSHLAR.....	81
10. Zaretdinova Nesibeli, Hakimniyazova Mavluda MEHNAT MIGRATSIYASINING DEMOGRAFIYAGA TA’SIRI.....	89
11. Mo‘minov Zokirjon IJTIMOIY MOBILLIK TURLARI: VERTIKAL VA GORIZONTAL IJTIMOiy MOBILLIK HAQIDA TUSHUNCHA.....	96
12. Узакова Зарина ДОШКОЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК ЭТАП ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНОГО КАПИТАЛА ДЕТЕЙ С ИНВАЛИДНОСТЬЮ.....	103
13. Alimuxamedova Nodira «MILLAT» HODISASINI TUSHUNISHDA ILMIIY-NAZARIY YONDASHUVLAR.....	110
14. Radjabova Aziza GLOBAL GEOSIYOSIY VA GEOIQTISODIY O‘ZGARISHLAR VA ULARNING MINTAQAVIY XAVFSIZLIKNI TA’MINLASH, NIZOLARNING OLDINI OLISHGA TA’SIRI.....	117

15. Dulanbayeva Oygul ZAMONAVIY JAMIYAT SHAROITIDA DIN VA IQTISODIY INSTITUTLARNING O'ZARO ALOQADORLIGI.....	123
16. Bekmurodov Xusan “MAHALLA YETTILIGI” – JAMIYATDA IJTIMOIIY MUNOSABATLARNI TAKOMILLASHTIRISHNING YANGI MEXANIZMI SIFATIDA (SOTSIOLOGIK TAHLIL).....	129
17. Samadov Shohzod FUQAROLIK JAMIYATI INSTITUTLARINING IJTIMOIIY TRANSFORMATSIYASIGA DOIR QARASHLAR (SOTSIOLOGIK TAHLIL ASOSIDA).....	135
18. Мирзаева Шахноза НОВЫЙ УЗБЕКИСТАН: ГЕНДЕРНОЕ РАВЕНСТВО В СФЕРЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА.....	142
19. Mirjavxarova Farida TRANSFORMATSION JAMIYATDA HARBIYLIK KASBI: ORIENTATSIYA VA DEFORMATSIYA (KASBIY BUZILISH) SABABLARI, OMILLARI VA UNING NAMOYON BO'LISHI.....	148
20. Xaytboev Boburjon INSON, FAN VA TEXNIKA TUSHUNCHALARI – FALSAFIY TADQIQOD OBYEKTI SIFATIDA.....	155
21. Xo'jamqulov Adham YANGI O'ZBEKISTONNING YOSHLARGA DOIR SIYOSATI: YOSHLAR IJTIMOIIY KAPITALINI RIVOJLANTIRISH OMILI SIFATIDA.....	162
22. Qobilov Uchqun DAVLAT BOSHQARUVINI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA DAVLAT XIZMATCHILARINING KASBIY KOMILLIGINI SHAKLLANTIRISH.....	169
23. A'zamova Kumush INSON QADRINI YUKSALTIRISHDA IJTIMOIIY DAVLAT MEXANIZMLARINING REGULYATIV FUNKSIYASINI RIVOJLANTIRISH.....	176
24. Tajieva Dilnoz YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA XOTIN-QIZLARNING O'RNI VA MAVQEI: SOTSIOLOGIK TAHLIL.....	183
25. Xaydarova Javohira RAHBAR AYOLLARNING BOSHQARUV KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI.....	189
26. Каюмова Райхона МАХАЛЛЯ В УЗБЕКИСТАНА: ИСТОРИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ И СОВРЕМЕННОЙ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ.....	198

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

Хо‘jamqulov Adham,
Samarqand davlat universiteti
tayanch doktoranti
e-mail: adhamxojamqulov561@gmail.com

YANGI O‘ZBEKISTONNING YOSHLARGA DOIR SIYOSATI: YOSHLAR IJTIMOIIY KAPITALINI RIVOJLANTIRISH OMILI SIFATIDA

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.14564812>

ANNOTATSIYA

Hozirgi kunda dunyoda ildam qadamlar bilan o‘zgarib borayotgan, tobora insoniyat olamini o‘z domiga tortib va ularning hayotiga chuqurroq kirib, milliy madaniyati va ma’naviyatiga ta’sir etayotgan globallashuv jarayoni yuz bermoqda. Mazkur maqolada bugungi globallashuv davrida O‘zbekiston Respublikasida zamon talabiga javob bera oladigan, raqobatbardosh yosh kadrlar va mutaxassislarni tayyorlashga qaratilgan yoshlarga oid davlat siyosatining mazmun-mohiyati ilmiy jihatdan yoritilgan. Shuningdek, rivojlangan mamlakatlarning yoshlar siyosati sohasidagi asosiy prinsiplari, vazifalari aks etgan huquqiy hujjatlar va ushbu yo‘nalishdagi chora-tadbirlar, strategiyalar tahlil etilgan. Yoshlarga oid siyosatida yoshlar ijtimoiy kapitalini rivojlantirishga oid taklif va tavsiyalar ham berilgan.

Kalit so‘zlar: yoshlar, yoshlar siyosati, ijtimoiy kapital, hukumat va yoshlar, mahalla va yoshlar, oila va yoshlar.

Хўжамқулов Адхам,
Базовый докторант
Самаркандского государственного университета
э-майл: adhamxojamqulov561@gmail.com

ВАЖНОСТЬ РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНОГО КАПИТАЛА МОЛОДЕЖИ В МОЛОДЕЖНОЙ ПОЛИТИКЕ НОВОГО УЗБЕКИСТАНА

АННОТАЦИЯ

В настоящие время в мире происходит глобализация, которая постепенно меняется, которая все больше затягивает мир человечества в свою ловушку, проникая в его жизнь, затрагивая его национальную культуру и духовность. В данной статье в современную эпоху глобализации научно освещено содержание и сущность государственной политики в отношении молодежи, направленной на подготовку конкурентоспособных молодых кадров и специалистов, способных отвечать требованиям времени. Также анализируются правовые документы, отражающие основные принципы и задачи развитых стран в сфере молодежной политики, а также меры и стратегии в этом направлении. В молодежной политике также даются предложения и рекомендации по развитию социального капитала молодежи.

Ключевые слова: молодежь, молодежная политика, социальный капитал, правительство и молодежь, соседство и молодежь, семья и молодежь.

Khojamqulov Adham,
PhD student at Samarkand State University
e-mail: adhamxojamqulov561@gmail.com

THE IMPORTANCE OF DEVELOPING THE SOCIAL CAPITAL OF YOUNG PEOPLE IN THE YOUTH POLICY OF THE NEW UZBEKISTAN

ABSTRACT

Currently, globalization is taking place in the world, which is gradually changing, which is increasingly dragging the world of humanity into its trap, penetrating into its life, affecting its national culture and spirituality. In this article, in the modern era of globalization, the content and essence of the state policy towards youth aimed at training competitive young personnel and specialists capable of meeting the requirements of the time are scientifically highlighted. Legal documents reflecting the basic principles and objectives of developed countries in the field of youth policy, as well as measures and strategies in this direction, are also analyzed. Youth policy also provides suggestions and recommendations for the development of youth social capital.

Key words: youth, youth policy, social capital, government and youth, neighborhood and youth, family and youth.

KIRISH

Bugungi kunda yuz berayotgan global o'zgarishlar va global inqirozlar jahon hamjamiyatini hushyorlikka chaqirmoqda. Bunda barcha mamlakatlar o'zining tabiiy-geografik, siyosiy-iqtisodiy salohiyatidan kelib chiqib vaziyatga oqilona yechimlar topishga harakat qilmoqda. Har bir mamlakatning jadal rivojlanishi ushbu mamlakat yoshlarining bilimi, salohiyatiga uzviy bog'liq ekanligini hisobga olsak, yoshlar ijtimoiy kapitalini rivojlantirish masalasi jahon hamjamiyati oldida turgan dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Chunki, yoshlar har bir davlatning ertangi kuni va aynan ular davlatning siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy sohalariga katta ta'sir ko'rsatadi. Bu borada Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev yoshlar masalasi juda muhim masala ekanligini ta'kidlab quyidagi fikrni bildirgan edi: "yosh avlod tarbiyasi hamma zamonlarda ham muhim va dolzarb ahamiyatga ega bo'lib kelgan. Ammo, biz yashayotgan XXI asrda bu masala haqiqatan ham hayot-mamot masalasiga aylanib bormoqda" [1, – B.507]. Darhaqiqat, yoshlar masalasi o'z holiga tashlab qo'yiladigan masala emas.

"Yurtimiz yoshlari o'rtasida ilm-fan, ta'lim-tarbiya, tibbiyot, madaniyat, adabiyot va san'at, sport, ishlab chiqarish, harbiy xizmat sohalarida, umuman, barcha jabhalarda jonbozlik ko'rsatib kelayotgan azamat yigitlarimiz juda ko'p. Ular o'zining jismoniy va ma'naviy salohiyati, iste'dod va mahoratini namoyon etishi uchun zarur sharoitlarni yaratib berish borasida mamlakatimizda ko'p ishlar qilinyapti va kelgusida ham ularni albatta davom ettiramiz.

Ayni vaqtda halol va samarali mehnati, ilmiy-ijodiy yutuqlari, Vatanga sadoqatli xizmati bilan barchaga o'rnak bo'layotgan mard o'g'lonlarimizni qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish davlatimiz va jamiyatimizning e'tibor markazida bo'lishi zarur" [2], deb ta'kidlagan edi prezidentimiz Sh.Mirziyoyev. Bu borada respublikamizda bir qator amaliy ishlar bajarilmoqda. Jumladan, ta'lim tizimiga ko'plab normativ-huquqiy hujjat (qonunlar, dasturlar, konsepsiyalar va hakoza)lar qabul qilinmoqda va ijrosi ta'minlanmoqda.

METODOLOGIYA

Yoshlar masalasini o'rganish ilk sivilizatsiyalardan buyon mavjud bo'lib, har bir davrning mashhur olimlari yosh avlod tarbiyasiga oid o'z fikrlarini bayon etganlar. Jumladan, Aristotel o'zining "Politika" (yunoncha. "Siyosat") asarida "yoshlar tarbiyasi" masalasini ko'taradi va bu mavjud bo'lmagan joyda davlatning asoslariga putur yetadi" [3], deb hisoblaydi.

Buyuk mutafakkir “Sharq Arastusi” va “Muallim us-soniy” (“Ikkinchi muallim” Aristoteldan keyingi) deb tan olingan Abu Nasr Forobiyga ko‘ra “Agar yoshlar kasb-hunar egallashga moyil bo‘lsalar, qiziqsalar, ushbu qiziqish ularni butunlay shunga jalb etsa, demak, ular kasb-hunarning chinakam oshig‘i bo‘ladilar, uning sirlarini mukammal o‘zlashtiradilar” [4], deb ta’kidlaydi. Darhaqiqat, yoshlar masalasiga to‘xtalganda ularni kasbga o‘rgatish, raqobatbardosh mutaxassis etib tayyorlash bugungi kunning dolzarb muammolaridan sanaladi.

Jadid ma’rifatparvarlari yetakchisi Maxmudxo‘ja Behbudiy Turkiston yoshlariga murojaatida yoshlar vatan ravnaqi uchun jonkuyar bo‘lishi kerakligini uqtiradi: “Har bir mamlakatda islohot va madaniyat asbobig‘a tavassul va tashabbus etmoqlik harakati u mamlakatning yoshlari tarafidan zuhur eta boshlagani kabi, bizning Turkistonda ham madaniyat eshigi manzalasida bo‘lgan makotibi ibtidoiyya ila intiboh va islohot jarchisi bo‘lgan milliy matbuot g‘ayratlu yoshlarning harakoti maorifparvaronalarini soyasida vujudga keldi. Shuning uchun har bir milliy havoyijimizdan bo‘lgan mushkul ishlarda yolg‘iz yoshlarimizni marja’ va umidgoh tutib, alardan yordam so‘raymiz [5].

ASOSIY QISM

Mustaqillikka erishganimizdan so‘ng ilmiy nuqtai nazardan yoshlar siyosati tushunchasining mohiyati siyosatshunoslik fanlari doktori S.A.Jo‘rayev ta’rifida ochib berilgan: “Yoshlar siyosati bu jismonan va ruhan sog‘lom milliy-etnik genofondni saqlash, qayta ishlab chiqarish, rivojlantirishga, intellektuallashtirish, ijtimoiylashtirish darajasini yaxshilash hisobiga uning salohiyati va mobilligini oshirishga, har bir yoshni faol jamiyat a‘zosi, uyg‘un rivojlangan shaxs sifatida yetishib chiqish jarayonlarini rag‘batlantirishga qaratilgan ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy- huquqiy, madaniy-ma’naviy shart-sharoitlar majmuini yaratish sari maqsadli yo‘nalish olgan davlat va jamiyat, partiyalar va harakatlarning alohida siyosiy yo‘lidir [6].

Shu o‘rinda bugungi kunda jahon miqyosidagi yoshlar masalasiga oid qarashlarga e’tibor qaratish joiz deb hisobladik. Birlashgan Millatlar Tashkiloti (a‘zo davlatlar tomonidan berilgan har qanday boshqa ta’riflarga zarar yetkazmagan holda) 15 yoshdan 24 yoshgacha bo‘lgan shaxslarni yoshlar deb belgilaydi. Bugungi kunda 15 yoshdan 24 yoshgacha bo‘lgan 1,2 milliard yoshlar dunyo aholisining 16 foizini tashkil qiladi. 2030-yilga kelib ushbu ko‘rsatgich 7 foizga o‘sib, qariyb 1,3 milliardga yetishi kutilmoqda [7].

Ukrainalik olim Yu.Tereshenkoning fikriga ko‘ra birinchidan, hozirgi zamon yoshlari iqtisodiy jihatdan erkin, tadbirkor, ishbilarmon va qobiliyatlidir, ikkinchidan yoshlar siyosiy erkinlikka o‘z qiziqishlarini namoyon qiladigan shaxslardir [8]. Uning fikriga ko‘ra bunday shaxs o‘zining huquqiy va axloqiy majburiyatlarini sidqidildan bajaridi, shuning bilan birga o‘zini hamda o‘zgalarni himoya qila oladi. Uchinchidan, bu naqshinkor ekologik dunyoqarashga ega. To‘rtinchidan, u milliylikni ham anglagan inson. Bunday inson o‘z xalqini sevadi, u uchun ona tili va milliylikni anglatuvchi har qanday madaniyat turi milliylikni namoyon qiluvchi muhim o‘zo‘zini anglashidir.

Yoshlar o‘z davlatlaridan adolatli va ilg‘or imkoniyatlarni talab qilayotgani sari, yoshlar duch keladigan ko‘p qirrali muammolarni (masalan, ta’lim, sog‘liqni saqlash, bandlik) hal qilish zarurati har qachongidan ham dolzarb bo‘lib qoldi. Yoshlar masalasiga har bir davlatning o‘ziga xos yondashuvi va siyosati mavjud bo‘lib, ushbu siyosat ana shunday sharoitlarni yaratishga qaratilgan bo‘ladi.

Bugun globallashuv jarayonlari shiddatli rivojlanib borayotgan davrda barcha jabhalarda bo‘lgani kabi yoshlar siyosatini amalga oshirish, ular bilan ishlash sohasida ham yangicha qarashlar, munosabatlar tizimini ishlab chiqish hamda xorijiy davlatlarning ilg‘or texnologiyalaridan foydalanish taqozo etmoqda. Zero, ushbu tajribalarni tahlil qilish, ulardan mamlakatimiz amaliyotida unumli foydalanish yo‘llarini o‘rganish orqali ijobiy natijalarga erishish mumkin.

Xorijiy mamlakatlarning aksariyatida davlatning yoshlar siyosati sohasidagi asosiy prinsiplari, vazifalari aks etgan huquqiy hujjatning ishlab chiqish masalasiga katta e’tibor qaratiladi. Ozarbayjon, Belarus, Finlandiya, Qozog‘iston, Qirg‘iziston, Latviya, Litva, Janubiy Koreya kabi davlatlarda Yoshlarga oid davlat siyosati to‘g‘risida qonunlar qabul qilingan (1-rasm).

1-rasm. Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida qonun qabul qilingan davlatlar

Keyingi yillarda aksariyat Yevropa davlatlarida yoshlarga oid siyosatni amalga oshirishda o'rtta va uzoq muddatlarga mo'ljallangan strategiya va dasturlarni ishlab chiqish tajribasidan keng foydalanilmoqda. Xususan, Albaniya, Avstriya, Bolgariya, Vengriya, Makedoniya, Ruminiya, Serbiya, Slovakiya va boshqa davlatlarda ushbu yo'nalishdagi chora-tadbirlar strategiyalar orqali amalga oshirilmoqda (2-rasm).

2-rasm. Yoshlarga oid davlat siyosatni amalga oshirishda strategiyaga ega davlatlar.

Mamlakatimizning taraqqiyotini ta'minlovchi yoshlar to'g'risidagi qarashlarni o'rganish, bu qarashlarning bugungi kundagi ahamiyatini tahlil qilish hamda o'ziga xos jihatlarni ochib berish dolzarb masala hisoblanadi. Chunki, O'zbekistonda 30 yoshgacha bo'lgan yoshlar va bolalar soni 18 milliondan oshdi. Bu esa mamlakatimiz aholisining 54 foizini tashkil etadi [9]. Yoshlarning miqdor jihatidan o'sishi rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlarga nisbatan ham yuqori ko'rsatkichga ega. Shu boisdan mamlakatimizda ham yoshlar masalalari davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi sifatida qarab kelinmoqda. Xususan, yoshlarni qo'llab-quvvatlash tizimini tubdan isloh qilish va yanada rivojlantirish maqsadida 2021-yil mamlakatimizda "Yoshlarni qo'llab-quvvatlash va aholi salomatligini mustahkamlash yili" deb e'lon qilingan bo'lsa, joriy 2024-yil "Yoshlar va biznesni qo'llab-quvvatlash yili" deb e'lon qilindi. Zero, bugungi kun yoshlari Yangi O'zbekistonning ijtimoiy

davlat sifatida ravnaq topshirishga qodir avlod bo'lishi mumkin. BMT bosh kotibi Antoniu Guterrishga ko'ra "O'zbekiston muhim demografik bosqichda bo'lib, aholining 60 foizini 30 yoshgacha bo'lgan yoshlar tashkil etadi. Kelgusi yigirma yil ichida bugungi ko'p sonli bolalar va yoshlar ishchi kuchiga o'tadi va bu O'zbekiston tarixidagi eng katta davlatga aylanadi. Hozirda to'g'ri yo'naltirilgan sarmoya bilan bugungi kundagi ko'payib borayotgan yoshlar O'zbekistonni ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotning keyingi bosqichiga olib chiqadigan avlod bo'lishi mumkin" [10].

Muhtaram Prezidentimiz Sh.Mirziyoyev O'zbekiston yoshlar ittifoqini tashkil etishga bag'ishlangan nutqida "Yoshlarga oid davlat siyosatini amalga oshirish nainki Prezident devoni, balki barcha bo'g'indagi davlat organlari rahbarlarining doimiy ishiga aylanishi zarur. Bundan buyon bu sohada aniq tizim asosida ish olib boramiz" [11, – B.578] deb ta'kidladilar.

Qonunchiligimizga ko'ra yoshlarga oid siyosat O'zbekiston Respublikasi davlat faoliyatining ustuvor yo'nalishi bo'lib, uning maqsadi yoshlarning ijtimoiy shakllanishi va kamol topishi, ijodiy iqtidori jamiyat manfaatlari yo'lida imkoni boricha to'la-to'kis ro'yobga chiqishi uchun ijtimoiy-iqtisodiy, huquqiy, tashkiliy jihatdan shart-sharoit yaratish hamda ularni kafolatlashdan iboratdir.

Mamlakatimizda yoshlarga oid davlat siyosatining asosiy yo'nalishlari quyidagilardan iborat:

- yoshlarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini ta'minlash;
- yoshlarning hayoti va sog'lig'ini saqlash;
- yoshlarning ma'naviy, intellektual, jismoniy va axloqiy jihatdan kamol topishiga

ko'maklashish;

- yoshlar uchun ochiq va sifatli ta'limni ta'minlash;
- yoshlarni ishga joylashtirish va ularning bandligi uchun shart-sharoitlar yaratish;
- yoshlarni vatanparvarlik, fuqarolik tuyg'usi, bag'rikenglik, qonunlarga, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida, zararli ta'sirlar va oqimlarga qarshi tura oladigan, hayotga bo'lgan qat'iy ishonch va qarashlarga ega qilib tarbiyalash;

➤ yoshlarni axloqiy negizlarni buzishga olib keladigan xatti-harakatlardan, terrorizm va diniy ekstremizm, separatizm, fundamentalizm, zo'ravonlik va shafqatsizlik g'oyalaridan himoya qilish;

- yoshlarning huquqiy ongi va huquqiy madaniyati darajasini yuksaltirish;
- iqtidorli va iste'dodli yoshlarni qo'llab-quvvatlash hamda rag'batlantirish;
- yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratish;
- yoshlarda sog'lom turmush tarziga intilishni shakllantirish, shuningdek yoshlarning bo'sh

vaqtlarini mazmunli tashkil etish va yoshlar sportini ommaviy rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratish;

➤ yosh oilalarni ma'naviy va moddiy jihatdan qo'llab-quvvatlash, ular uchun munosib uy-joy va ijtimoiy-maishiy sharoitlarni yaratish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar tizimini amalga oshirish;

➤ yoshlarning huquqlari va erkinliklarini ro'yobga chiqarish sohasida faoliyatni amalga oshiruvchi xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni rivojlantirish [12].

Yangi tahrirdagi Konstitutsiyamizga binoan tuzilgan "O'zbekiston – 2030 strategiyasi"ning 1-yo'nalishi "Har bir insonga o'z salohiyatini ro'yobga chiqarishi uchun munosib sharoitlarni yaratish" deb nomlangan bo'lib, 4-bandi "Yoshlarga oid davlat siyosati va sport yo'nalishlaridagi islohotlar"ga bag'ishlangan. Ushbu bandda quyidagi maqsadlar qo'yilgan:

- yoshlarni zamonaviy kasblar va chet tillariga o'qitish tizimini yaratish;
- yoshlarning intellektual salohiyatini oshirish, ularning ilmiy faoliyatini rag'batlantirish;
- yoshlarning ijtimoiy himoyasini kuchaytirish va ishsizlik darajasini kamaytirish;
- yoshlar o'rtasida it sohasini yanada ommalashtirish hamda sohada xizmatlar eksportini

oshirish;

- jismoniy tarbiya va sport bilan shug'ullanadigan yoshlar qamrovini kengaytirish;
- respublikada sport bilan professional va doimiy shug'ullanuvchi yoshlar ulushini

oshirish;

- milliy terma jamoalarga yuqori malakali va natijador sportchilarni tayyorlash tizimini

takomillashtirish;

➤ olimpiya va paralimpiya harakatini rivojlantirish [13].

Biz rivojlanayotgan davlatlarning hukumatlari tomonidan ishlab chiqilgan yoshlarga oid milliy siyosatni o‘rganib chiqdik. Shu asosda yoshlarga oid milliy siyosat bo‘yicha xalqaro standartlarni tahlil qildik. Mamlakatlarning yoshlarga oid milliy siyosatini amalga oshirish bo‘yicha harakatlarini qiyosiy tahlil qilish shuni ko‘rsatdiki, yoshlarga oid milliy siyosatning o‘zi yetarli emas. Siyosatni amalga oshirish bo‘yicha harakatlar rejasiga ega bo‘lish ham muhimdir.

XULOSA

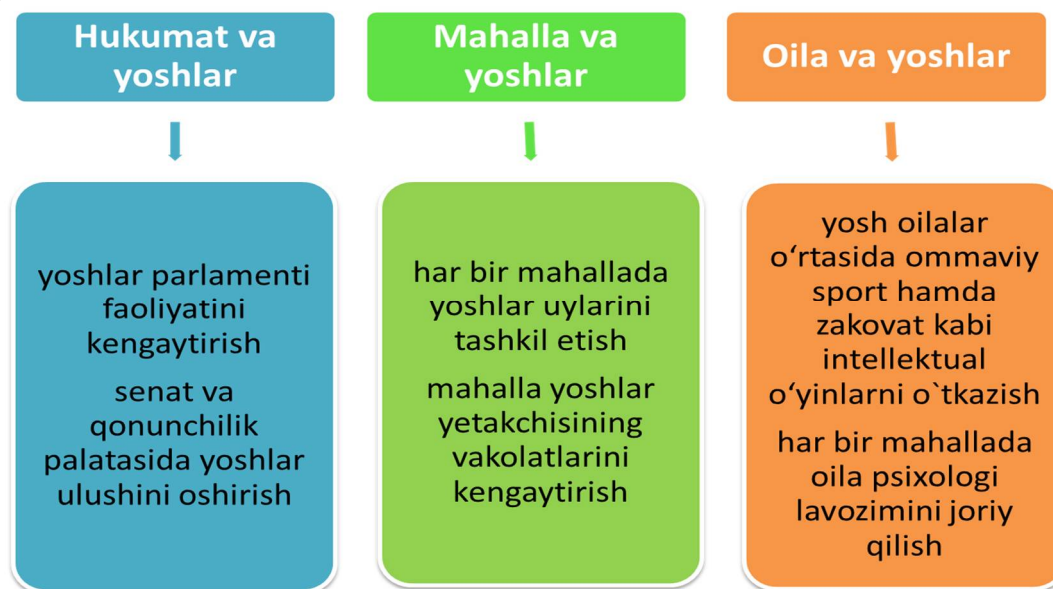
Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, fikrimizcha, yoshlar ijtimoiy kapitalini rivojlantirish yoshlarga oid davlat siyosatining uzviy bo‘g‘ini bo‘lishi lozim. Yoshlar ijtimoiy kapitalini rivojlantirishda quyidagilarni e‘tiborga olish muhim hisoblanadi:

Birinchidan, yoshlarning yangicha muammo va ehtiyojlarini tan olish. Chunki, jamiyatimizda ayrim stereotiplarga tayanib ushbu ehtiyojlar va muammolarga salbiy munosabatlar shakllangan.

Ikkinchidan, yoshlarga oid siyosatda marginallashuvni bartaraf etish. Ya‘ni, yoshlarga oid siyosat yoshlarning barcha qatlamlariga (uyushmagan yoshlar, qishloq yoshlari, migrant yoshlar, nogironligi bor yoshlar) yetib borishi lozim;

Uchinchidan, yoshlarga “resurs” sifatida qarash, ularning salohiyatidan iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy rivojlanishning asosiy boyligi sifatida foydalanish. Zero, Prezidentimiz Sh.Mirziyoyev ta’kidlaganidek: “Sayyoramizning ertangi kuni, farovonligi farzandlarimiz qanday inson bo‘lib kamolga yetishi bilan bog‘liq. Bizning asosiy vazifamiz – yoshlarning o‘z salohiyatini namoyon qilishi uchun zarur sharoitlar yaratishdan iborat” [14].

Yuqoridagilardan xulosa qilib aytganda, Yoshlar ijtimoiy kapitalini rivojlantirish hukumat, mahalla va oila institutlarida bosqichma-bosqich quyidagi ishlarni amalga oshirilishini taqozo etadi (3-rasm).:

2-rasm. Yoshlar ijtimoiy kapitalini rivojlantirishda hukumat, mahalla va oila institutlarida bosqichma-bosqich amalga oshiriladigan ishlar

1-bosqich. “Hukumat va yoshlar”. Yoshlarning Oliy Majlisdagi imkoniyatlarini kengaytirish va ularni davlat hokimiyati qurilishiga oid qarorlar qabul qilish jarayonlariga jalb qilish orqali yoshlar salohiyati va imkoniyatlarini oshirishga qaratilgan sa’y-harakatlarni qo‘llab-quvvatlashni o‘z ichiga oladi.

Bunda yoshlar parlamenti faoliyatini kengaytirish, senat va qonunchilik palatasida yoshlar ulushini oshirish lozim.

2-bosqich. “Mahalla va yoshlar”. Yoshlarni mahalliy rivojlanishga oid jarayonlarga jalb etish orqali har xil toifadagi yoshlarni o‘zaro manfaatli munosabatini ta’minlashni o‘z ichiga oladi.

Bunda har bir mahallada yoshlar uylarini tashkil etish va mahalla yoshlar yetakchisining vakolatlarini kengaytirish lozim.

3-bosqich. “Oila va yoshlar”. Yoshlarda oilaviy munosabatlar haqidagi bilimlarini rivojlantirish orqali yosh oilalarda jismoniy, aqliy, hissiy va psixologik farovonligini ta’minlashni o’z ichiga oladi.

Bunda yosh oilalar o’rtasida ommaviy sport o’yinlari, zakovat kabi intellektual o’yinlarni o’tkazish zarur. Shuningdek, har bir mahallada oila psixologi lavozimini joriy qilish lozim. Ta’kidlash joizki, yosh oilani qo’llab-quvvatlash va yosh oilalarning muammolarini hal etish tizimli xususiyatga ega bo’lishi, hamda yosh oilalarga nisbatan amalda yangi ijtimoiy-iqtisodiy siyosatni belgilash lozim. Ushbu bosqich eng muhimi hisoblanadi, chunki sog’lom turmush tarziga ega bo’lgan, sog’lom psixologik muhit ta’minlangan oiladan kelajakda sog’lom avlod yetishib chiqadi. Faqat sog’lom avlod vakillarigina jamiyat va davlat taraqqiyotiga o’z hissalarini qo’sha oladilar.

Shuningdek, yoshlarning muammolarini o’rganish samaradorligini yanada oshirish uchun har bir tumanda yoshlar muammolarini, yutuq va kamchiliklarini tahlil qilib boruvchi sotsiologik markazlar faoliyatini yo’lga qo’yish maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz.

Adabiyotlar/ Literatura/ References:

1. Мирзиёев Ш.М. Миллий тараккиёт йўлимизни қатъият билан давом этириб, янги босқичга кўтарамиз. – Тошкент: Ўзбекистон, 2017.
2. <https://uza.uz/oz/posts/jismoniy-va-ma-naviy-yetuk-yoshlar-ezgu-maqsadlarimizga-yeti-30-06-2017>
3. Аристотел. Сиёсат // Бир неча жилдли асарлар. – М.:Мысль, 1983. Т.4. С.А.Жебелев таржимаси.
4. Абу Наср Фаробий. Фозил одамлар шаҳри. – Тошкент, 1993.
5. Бехбудий М. Мухтарам ёшларга мурожаат. Ойна, 1914. 41-сон.
6. Жураев С. Особенности формирования государственной молодежной политики Республики Узбекистан в переходный период: теория и практика. Дисс...док.полит.н. – Ташкент, 1994. – С.17.
7. <https://www.un.org/en/global-issues/youth>
8. Қозоқов С. “Ёшлар сotsиологияси” фанидан ўқув-услубий мажмуа. Наманган 2010. – Б.7.
9. <https://uz.wikipedia.org>
10. https://www.unodc.org/roca/en/news/safe-spaces-for-the-youth-of-central-asia_unodc-supports-tashkent-international-mun.html
11. Мирзиёев Ш.М. Миллий тараккиёт йўлимизни қатъият билан давом этириб, янги босқичга кўтарамиз. – Тошкент: Ўзбекистон, 2017.
12. <https://lex.uz/docs/-3026246?ONDATE=26.01.2022>
13. <https://lex.uz/ru/docs/-6600413>
14. Мирзиёев Ш.М. БМТ Бош Ассамблеясининг 72-сессиясида сўзлаган нутқи. 2017.

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

3-МАХСУС СОН

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ
СПЕЦИАЛЬНЫЙ НОМЕР-3

JOURNAL OF SOCIAL STUDIES
SPECIAL ISSUE-3

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Тадқиқот город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000